

ŽIDOV

Poštarska plaćena u gotovom

PREPLATA NA „ŽIDOV“ STOJI GODIŠNJE D 100.—, POLUGODIŠNJE D 50.—, ČETVRTGODIŠNJE D 25.—. OGLASI SE RAČUNAJU PO STALNOM CIENIKU. — PLATIVO I UTUŽIVO U ZAGREBU. — BROJ ČEK. RAČUNA UPRAVE „ŽIDOV“ JE 33.831.

GODINA X.

ZAGREB, 27. augusta 1926. — 17. ekipa 5686.

Pojedini broj stoji 2 dinara

„ŽIDOV“ IZLAZI SVAKOGA PETKA. UREDNIŠTVO I UPRAVA „ŽIDOV“ NALAZE SE ZAGREB, ILICA 38./I. ZAKLJUČAK REDAKCIJE ZA ČLANKE DO SRIJEDJE U 12 SATI, ZA VIJESTI DO SRIJEDJE 18 SATI. — RUKOPISI SE NE VRAĆAJU. TEL. INT. 21-11

BROJ 35.

Zagreb, 26. augusta 1926.

Izvještaj Stalne Mandatarne Komisije savjetu i skupštini Lige Naroda, (objavljen je pokraćeno u prethodnom broju „Židova“) opet je dokaz više, da se Ženeva nemamo mnogočemu da nadamo. Ne zbog takove nesklonosti, nego zbog toga, što konstrukcija Saveza Naroda i svega oko njega onemogućava ikavu odlučnost prema Velikoj Britaniji. Dosad su i stvarima mnogo važnijim za politički svijet nego je izgradnja Palestine pobjejdive teze britanskih delegacija — barem na koncu svih interimnih sprava i odluka. Sama Mandatarna Komisija pored komplimenata cijonističkom radu ne može se izvajati da od mandatarne vlasti nešta ište. Mora se duše iz diplomatske kurtoazije govoriti u rukama, ali i kad se to uvaži, vidi se, da se Komisija zalaže za zahtjeve petenata, ako ne odgovaraju Engleskoj. I u tačkama, gdje se uvažuju zahtjevi Cijonističke Organizacije i Vaad Leumia, ističe se ka su dobra i razborita načela britanske uprave. Ono jedno što nam donosi Ženeva, jesu mjerodavni komplimenti, koji odjekuju u svijetu. To su vrjednote našu propagandu.

Ne možemo se pred Savezom Naroda parbiti s velikom Britanijom, naglasio je Weizmann. Cijonizam je još uvijek idealistički fenomen, a Velika Britanija je za svakog mudrog ili slijepog realna snaga, politička itd. A svijet je krut i neromantičaran, naročito onđe, gdje se sukobljuju politički interesi zava i naroda.

Jasno je, da treba da odlučno branim i ištemo prava, a poglavito ona, koja su nam jednom garantovana na papiru. Ali nije nikako potrebno, se suviše mnogo stavlja na što žeće istupanje u internacionalnom svijetu i pred političkim forumima. Cijonizam ima najprije da odgaja židovski način da onda da osvaja teren van židovstva. Danas je to više naglasiti jer je javno-pravna osigurana stečena već Balfourovom deklaracijom i mandat i jer je stalno, da Velika Britanija, barem u dobro vrijeme ne će odstupiti od politike te svoje deklaracije. Nemamo interesa da se borimo za dalje, »kad još nijesmo iskoristili ni sadanje moćnosti«. Političke manifestacije potrebne su kao odstvo, a ne mogu biti svrha. Budemo li nežidovski svijetu mogli pokazati stvarne rezultate, koji ponuru, a koji su plod samo, jest, samo naše snage, eto najvećega »političkoga« uspjeha.

Novaca treba! Još uvijek i zadugo. Dosada ga bilo pre malo. Ahad Haam se bojao čartera, za um je težio Herzl. Jer kad bismo dobili sve međuodne dozvole i garancije, pokazali bismo našu otinju, vidjelo bi se, da židovski narod ne može skupi snagu onako, kako se govorilo u diplomatim pregovorima, i da u njemu nema dovoljno težsposobne, da se obrati u realnost, a s kojom se argumentovalo. Židovski se narod nije koncentrirao oko današnjeg oblika cijonske misli. Filanske akcije i rasparčana djelovanja u raznim mjesecima apsorbiraju daleko više sredstava nego što ih ima Palestina; sadašnjica je bliža od budućnosti!

Cijonizam se doduše rodio — kao ideologija i tret — u galutu, iz situacije u galutu, ali je danas dotele pokročila, da se vrijednost i opravdanost cijonizma mjeri po onome što biva u Palestini. U cijonističkim krugovima, što svakako moramo žiti (sto se veli: uzeti u račun) vlada uvjerenje, cijonizam stoji i pada sa svojim djelom u Palestini. Čitav se pokret idejno u svojoj nutrini preobraća u tom smjeru, što ne crpe svoju snagu toliko konzervacija situacije u galutu, nego iz djela u stini.

Palestina je u središtu. Valja jačati sve, da ne gradnja bude što solidnija i brža. Najmjerodavne smo što tu postizavamo — to je okosnica po-

Drugi gest Bernarda Barona

Za 100.000 funti akcije Ruthenbergova društva za elektrifikaciju Palestine

LONDON, 24. augusta. (JTA) Jevrejskoj Telegrafskoj Agenciji javljeni je službeno, da je poznati londenski milijunari i filantrop gosp. Bernard Baron, koji je nedavno dao za Keren Hajesod 25.000 funti, kupio za 100.000 funti (preko 27 milijuna dinara) akcije društva Palestine Electric Corporation, koju je, u svrhu elektrifikacije Palestine, osnovao inženjer Pinkas Ruthenberg.

Poznato je da je vodstvo finansijsnog organa američkih nečijenista, prijatelja izgradnje Palestine, Palestine Economic Corporation odlučio prije nekoga vremena, da uloži oveću svotu u društvo za elektrifikaciju Palestine. Prema tome može se očekivati, da će ponešte intenzivno ostvarivanje velikoga Ruthenbergova plana, da se iskoriste vodopadi Jordana za produciju električne energije, kojim bi se koristila sva Palestine i jedan dio Transjordanije.

PROTUŽIDOVSKI IZGREDI U PARIZU.

Karakteristični odraz nervoze uslijed inflacije. Pariz, 20. augusta (JTA). U noći od 17. na 18. augusta, desil se u četvrti Belleville, u kojoj stanuju većim dijelom Židovi što su se doselili iz Poljske i Rusije, da protužidovski izgredi. Pariška je fukara napala židovske stanovnike. Povod izgredima bio je dogadjaj u Cafe Sadoul, gdje su se dva gosta, Žid i Čehoslovak, bili posvadili. Čeh je napao Židova, a ovaj ga je branivši se bacio na zemlju. Čeh je na neko vrijeme bio izgubio svijest. Sad se rasirila glasina, da je Žid ubio Francuza. Svjetina s ulice nahrupila je u kavaru, demolirala je i napala nekoliko židovskih gostiju, a neke od njih teško ozbiljila. Protužidovski napadaji prošire se kroz sve ulice, pa zareduše juriši na židovske radnje. Svjetina je u ovećem broju navadila na jedan veći restoran u kome je neko 30 osoba slavilo banket. Goste je isprebjala a uredaj demolirala do kraja. U okolišnim ulicama napadala je fukara židovske prolaznike. Jedan od napadnutih, mesar Janković, opalo je nekoliko hitaka u zrak da uplaši napadače. Ali ih je to još jače razaznilo — pa izgredi zadobiše turbulentni značaj. Policijske straže nisu u početku mogle da suzbiju napadače, jer su bile preslabi, a kad je doškora stiglo pojačanje, uspostavljen je opet mir. Nekoliko kućevoda i Žid Janković uhićeni su i predani vlastima.

Drugoga dana Vladala je u četvrti jaka nervozna. Dečkiri na ulice pokravaju, da ponove izgrede. Ali ih je policija za vremena spriječila.

Izgredi se tumače nervoznošću, koja je zavladala zbog inflacije. Drži se, da se nemiri neće ponoviti, jer je policija na oprezu.

SEDMI KONGRES PALESTINSKIH ARAPA.

Jerusalem, 17. augusta (JTA). Sedmi kongres palestinskih Arapa sazvan je za 7. septembra. Na kongresu učestvovat će 120 delegata. Polovinu tih delegata poslat će na kongres stranka, koja se okuplja oko tako zvane palestinske arapske egzekutivne, t. j. oko ličnosti Muse Kazim paše, a druga polovica bit će delegati arapske nacionalne stranke, stranke zemljoposjednika i felaha i arapske pučke stranke. Na programu kongresa su pitanja zajma palestinskoj vlasti, združivanja svih arapskih stranaka u Palestini u jednu jedinstvenu arapsku stranku, naredbe vlaže o ekspropriaciji zemljišta i stava prema prijedlogu o zakonodavnem vijeću (legislative council) za Palestinu.

Dosadašnji vicekonzulat Kralj. SHS u Bernu podignut je kralj. dekeretom na konzulat, pa je vrsilac vicekonzularne službe, Žid, gosp. Sally Guggenheim imenovan konzulom.

litike (ako je politika prava riječ) dr. Weizmanna. Uvodničar »Haolama« ističe, da je i u pitanju nacionalnog zajma za izgradnju židovske narodne domaće najodlučnije, jesu li naši rezultati u Palestini takovi te po svojoj solidnosti mogu za oprezno oko novčara biti osnovkama nesamo zajmu nego i povjerenju, ekonomskom povjerenju, koje je prije toga potrebno.

Borimo se protiv toga, da cijonizam ne bude pukim sabiranjem novca. Cijonizam to i ne može da bude, nego cijonistički rad, bolje reći rad cijonista. Cijonizam se kod toga očituje kao nutarnja potreba agiranja u smjeru, po kom se približavamo cilju, kao vibriranje od radosti zbog polučenih uspjeha, ma i malenih. Jer još nema dovoljno cijonista, koji mogu da daju i zaista daju, moraju cijonisti sabirati materijalna sredstva. Ali u tom sabiralačkom radu obavlja se, ako se ispravno vrši, jaka propaganda cijonizma. I tako se širi krug.

NATHAN STRAUSS STVORIT ĆE U PALESTINI ZDRAVSTVENU CENTRALU.

Jerusalem, 28. marta (JTA). Dr. David de Sola Pool javio je Palestinskoj Telegrafskoj Agenciji, da je američki filantrop Nathan Strauss odlučio da u Palestini uredi zdravstvenu centralu, koja će služiti svemu palestinskom pucanstvu. Dr. David de Sola Pool izabran je već gradilište za zgrade. Planirani institut imat će razne odjele, tako na pr. uzornu kuhinju za dijetnu hranu, zubarski laboratorijski, mljekaru, igralište za djecu, sportska igrališta itd. Uvest će se stalni medicinski kurzevi. Izabran je već komite za ostvarenje plana. Članovi su komitea Miss Henriette Szold, dr. E. M. Bluestone, Miss Sophia Berger, sanitarni inspektor H. Canor, Miss Landsmann, dr. Kligler, dr. Magnes i E. N. Mahl.

GODIŠNJI DOPRINOS BARUNA LOUISA ROTHSCHILDA ZA KEREN HAJESODA.

Glavni Ured Keren Hajesoda primio je od baruna Louisa Rothschilda iz Beča ček na hiljadu funti kao njegov doprinos za godinu 1926. Barun Louis Rothschild daje svake godine taj doprinos, koji je namijenjen isključivo poljoprivredno posušnoj stanici u Palestini. Poznato je, da se na imanju baruna Rothschilda u Beču izobražavaju halucim u poljoprivredi i vrtljarstvu.

KEREN HAJESOD U KANADI.

Za ovogodišnje kampanje Keren Hajesoda u Kanadi supskriveno je nešto više od 200.000 dolara. Od tega je u govoru ušlo 85.000 dolara, a 120.000 imadu još da se uplate. U jednom apelu pozivaju se svu komite Keren Hajesoda u Kanadi, da živo prionu inkasu toga novca, da se zaista ubere sva za ovu godinu supskrivena svota.

Kampanja Keren Hajesoda u Kanadi u narednoj godini obecaje po sadašnjim auspiciovima mnogo. Vodstvo rada preuzeo je kao egzekutivni ravnatelj rabin Zlotnik, koji je veoma poznat po svom energičnom radu, pa će u narednoj godini biti jamačno iskoristene sve mogućnosti.

Supskripcije dijele se po pojedinih mjestima ovako: Montreal 66.532 dolara, Toronto 47.000 dolara, Winnipeg 16.500 dolara, Ottawa 16.000 dolara, Edmonton 7000 dolara, Calgary 6000, Vancouver 5132 itd. (Ziko.)

BUDŽET PALESTINSKE VLADE za god. 1926.—27.

Jerusalem, 23. augusta (JTA). Palestinska vlast objavila je nacrt svojeg budžeta za godinu 1926.—27. Budžet iznosi 2 milijuna 525.034 funti. Od stavaka izdataka vrijedne su naročito pažnje ove pozicije: 307.656 funti za javne dugove i amortizaciona otplaćivanja, 322.826 funti za policiju i kaznione, 177.223 funti za čuvanje granica u Transjordaniji i 121.378 funti za školstvo i prosvjetu.

SVEĆANI DOČEK NAHUMA SOKOLOVA U TEL AVIVU.

Jerusalem, 28. augusta (JTA). Gradska uprava u Tel Avivu priredila je svećani doček predsjedniku Egzekutivne Svetske Cijonističke Organizacije Nahumu Sokolovu, koji je došao u Palestinu na povratak iz Južne Afrike, gde je s mnogo uspjeha pomagao provodjenje akcije za Keren Hajesod.

Jerusalem, 23. augusta (JTA). Američki i engleski Židovi kupili su u glavnoj jerusalemskoj ulici, King George Avenue gradilište, da izgrade veliku sinagogu, koja će biti dijelot zgrada i stajati 50.000 funti. Gradilište samo stoji 18.000 funti.

Cijonista mora da ima vazda na umu, da cijonizam nije neko filozofsko opredjeljenje i ništa više, nego da je jedan od osnovnih elemenata cijonističke ideje: akcija. Zadugo će rad naš biti sitno djelovanje kakovo je i danas. Mjesec Cij. Org. pokazao je, da se duhovno ojačanje pokreta ne može postići podgrajanjem lozinki iz ranijega doba. Danas je i svijet drugaćiji i cijonizam je zašao u dalje fazu. Formulačiju današnje situacije, ideološkoga stanja, teško je dati. Jasno je jedno: da ova današnja situacija nije konačna i da će prije ili kasnije cijonizam posveti nešto kao produkt galuta. Teškoće je u tome što pokret traži impulze iz Palestine, od kojih uvelike živi, a Palestine ih može da daje, ako galut daje barem ono najnužnije što njoj treba. Kad Palestine stane na vlastite noge, završit će se postepeno ova današnja prelažna faza. Ovo treba požuriti: a može se samo koncentrovanjem sviju snaga.

Vel.

Pismo iz Rumunjske

Toleriranje protužidovskih izgreda. — Bojazan pred prijateljstvom sa Židovima. — Cuza bi na vladu. — Kako se anuliraju mandati. — Židovi u parlamentu.

(Od našeg redovnog dopisnika.)

E. M. Brailej u augustu

Još će proći mnogo vremena, a da Židovi u Rumunjskoj neće moći da budu zadovoljni prilikama u zemlji i u svojim redovima. Židovi su ovdje rasparčani u nekoliko politički ne-vaspitanih dijelova, od kojih je najnapredniji onaj u Bukovini, a majnerazvijeniji (u političkom smislu) skup u staroj (predranoj) Rumunjskoj. Zemlja je jedna od najneurednijih u Evropi. Korupcija, bolje reći korumpovanost svih upravnih jedinica koči svaki dubli napredak zemlje i naroda. Parlamentarizam je ovdje neko cincarsko natezanje između partija, a zemljom vladaju oni, koji su u milosti kamarile.

Promjena režima, kome je na čelu veoma popularni i za rumunske prilike korektni general Averescu, podala je Židovima nade u bolje dane. General Averescu i njegova vlast bili su na početku, kad su zasjeli na ministarske stolice, objavili simpatične deklaracije o politici prema narodnim manjinama. Njima će se garantovati sloboda kulturno nacionalnoga života i razvijanja u mjerama interesa čitave državne zajednice.

Okrutnost je režima prema Židovima popustila, šikani su se ublažili, ali nijesu nestali. Ministar unutrašnjih djela je notorni antisemita, inače i pjesnik, Goga. Tako vlada ne progoni protužidovske izgrednike i tolerira ekscese na sveučilištima i selima, a ako se gdjekad ipak odluči na koji korak u obranu isprebijanih židovskih gradjana, čini se kao da to radi, da »opsjeni prostotu«.

Izgledalo je u početku, da će režim generala Averescu-a, šefu nacionalne stranke, oštvo istupiti protiv brutalnoga antisemitskoga pokreta gospodina Cuze. A danas general Averescu nesamo što tolerira Cuzu i djela njegovih ljudi, koji pale i pljačkaju židovske domove, nego čak govor o programu iz godine 1918., o programu »narodne slega svih patriota« dakle i Cuze. Nedavno je general Averescu u parlamentu čestitao Cuzi stiskom ruke nakon retorski uspjelog govora ovoga si-jedoga antisemitskoga vodje.

Ali — politika bez načela! možda general Averescu postupa tako, da ublaži popularnu opoziciju veoma agilnih Cuza. Antisemitizam je u Rumunjskoj veoma popularna stvar. Mase ne vole prijatelje Židova. A Averescu-a očnije u izbornoj agitaciji, da šuruje sa Židovima, jer je, kako je poznato, Židovska Jedinstvena Stranka u Bukovini bila u izbornoj kooperaciji sa strankom generala Avarescu-a, kandidirajući po naročitom sporazumu svoje ljude na listini ove rumunjske stranke i jer su na listini Averescuove stranke, kandidovale i neke druge žid. ličnosti. Sad se Averescu treba da narodu pokaže u drugom svjetlu, nego što su ga prikazivali protivnici u izbornoj borbi. Jednako se u parlamentu trude stranke, koje Cuzisti sumnje zbog prijateljevanja sa Židovima, da pokažu i dokažu, da se nijesu požidovile.

Cuza je uopće u rumunjskom parlamentu veoma ugledna ličnost zbog svoga govorničkog umijeća. Njegovi su govoru duhoviti počesto snažni, a njegova polemika unosi života u dosadu parlamentarnih sjednica.

Protužidovska jednodušnost pokazala se očito u senatu (Rumunjska imade senat i parlament). Ovdje je poništen mandat pravilno biranoga delegata iz Jassy-a Ilije Mendelsohna sa motivacijama, koje su perfidne i smješne. Židovi u Rumunjskoj imadu po nekoliko imena. Sad se zakačiše za dva imena gosp. Mendelsohna, pa mu podvališe, da je biran na krivo ime, a da mu je pravo ime Ilije Idell Europejstine u tome baš nema. Ali cincarstvo i bolesne predrasude ne vode računa o višim načelima i ako se to desilo u senatu, koji se zove »maturul corp«, zrela korporacija, valja po zrelosti dobe svojih članova i duhovne zrelosti, koju bi ti članovi trebali da imadu.

Na ovakav se način postupa prema Židovima u svim instancama u zemlji. A što biva po »privatnoj inicijativi« u selima i na sveučilištima (nadučitelji »Židova« po mnogim vijestima i informacijama).

Početkom augusta htjeli su židovski studenti iz čitave Rumunjske održati svoj kongres u Cernauti. Na tom su kongresu htjeli da rasprave pitanja aktuelna u židovskim studentskim krugovima. Sve je već bilo pripravljeno. Mnogobrojni delegati stiglo su u Cernauti. Ali odjednom javi »siguranca« — policija — da po uputama generalne sigurance u Bukureštu zabranjuje kongres, jer da se sastanci, na koje dolaze učesnici iz čitave zemlje, ne mogu održati bez naročitoga dopuštenja centralnih

vlasti u Bukureštu. Policija je štaviše stražarila pred lokalima, gdje su se studenti u manjim grupama bili okupljali, da provedu veće u zabavi.

A ovakovih dogadjaja imade sva sile. O svakidanjim izgredima u željeznicu i na cestama da i ne govorimo.

*

Kršćanska se liga profesora Cuze, koji joj je izgradio neku ideologiju, cijepa. Cuza bi da zasjedne na ministarsku stolicu. Star je, a ostvarenja programa nema. Kad je već ušao u parlament, gdje mu počesto plješću, sad bi da podje i dalje. Ali su ministarske stolice opasne po integralnost. Treba pošutati, paziti, pogadjati se, da ne jurneš s nje.

A mladij oko ubojice Celea Codreanu, koji je umorio policajnoga prefekta u Jassy-u i onda bio dabome pušten na slobodu po rješenju suda, vole radikalnost. Osokoljem uspiješima u izboru i strahom političkih stranaka, da im ligaši ne potamne popularnost i predobe mnoge birače, snjuve veće slove. Uzori s Apenina i Pirenejskoga poluotoka toliko su zamamljivi. Pa se eto ovih mladijih neće da dadu namamiti od bližih, ali i slabijih a stoga i štetnih mogućnosti, nego se spremaju za veće stvari. Ovo je bitno u čemu puca jaz.

Politički prosvjećeniji Židovi ne boje se eventualnoga dołaska Cuze na vladu, njegovoga ulaza u koaliciju s nacionalnom strankom generalovom. I za njega vrijedi ono što je Harden govorio za Hitlerovce i Ludendorfovce: »Pustite ih malo na vladu, da se vidi kako ne mogu ništa...« Cuza bi se kompromitovao. Gonio bi dudu Židove, ali ih ne bi mogao da izagna iz zemlje, što mu je glavna parola. Pokazao bi da mu je program neostvariv. Na šikane i »obične« progone Židovi su naučeni, njih vrše i nekužisti. I tako bi se stvar svršila. Ima Codreanu dobro oko... pa čeka.

*

U parlamentu ima šest židovskih poslanika. Jedini je dr. Mayer Ebner iz Cernauta prav, jer je biran po snazi jedne židovske stranke (Jüdische Einheitspartei u Bukovini), a drugi su ušli kao kandidati nekih rumunjskih stranaka. Zato jedini on otvoreno i odrešito govoru ispred Židova. Ovaj čovjek imade političke budućnosti i veliku važnost za političko odgajanje židovskih masa u Rumunjskoj.

Kad je govorio u adresnoj debati, naglasio je, da se neće boriti direktnom diskusijom protiv antisemitizma glasatih kuzista, jer će se oni sami zatjerati u čor-sokak, a Židovi su dovoljno mudri, te im neće da daju materijala za diskusije i demagošku galamu. Ovo je stajalište za prilike u Rumunjskoj, gdje etička načela u politici i javnom životu ne vrijede mnogo, potpuno ispravno.

Danas je dr. Ebner osamlijen židovski borac u parlamentu. Jer su ona ostala petorica šutljiva jagnjad. (Ta izabrani su na listinama rumunjskih stranaka) I tako dr. Ebner ustrajno drži barjak žid. nacionalnog borca. Sam je sada, jer je rok za izbore bio i suviše kratak (oko mjesec dana) a da bi se mogao ostvariti jedinstveni židovski blok u čitavoj Rumunjskoj, što bi bio snažan faktor, s kojim bi na koncu konca imala da računa javnost (čitate zemlje, a s njom i politici. Jamačno će u buduću biti bolje u tom pogledu. Ali prilike su u Rumunjskoj jedne. Židovstvo je osim u Bukovini, veoma drijemljiv, trom materijal za političku borbu. Trebat će još mnogo truda i usmjerenosti, da se u tom pogledu stvorи što je potrebno. Počeci su solidni i vidljivi. Sad valja poći dalje.

RASCJEP RUMUNJSKIH ANTISEMITA.

Prošle nedjelje održao se u Jassi kongres kršćanske lige u Rumunjskoj, koju je osnovao profesor Cuza. Na kongresu su bile samo pristalice prof. Cuze a nije bilo nikoga od opozicije, koju vodi pozlati ubojica policajnoga komesara u Jassi Celea Codreanu. Uz ovoga pristaje sva omladina, jer je prof. Cuza po njihovom mišljenju napustio radikalnu liniju i stao da se približava vlasti. Kongres je isključio opoziciju iz lige i izglasao povjerenje Cuzi. U prihvaćenim rezolucijama veli se, da će liga nastaviti svoju antisemitsku politiku, ali da će pobijati »fašizam« Codreanuov.

Kongresu je prisustvovao i onaj učitelj, koji je bio zatvoren židovsku djecu u sobu, gdje im je prijetila smrt od ugušenja dimom iz kamina. Kad se pojavit u dvorani, gdje je zasjedao kongres, svi su ga učesnici oduševljeno pozdravili.

Codreanu je sazvao kongres svoje družine za 19. septembra.

Je li Petljura kriv?

W. Latzki Bertoldi, bivši ukrajinski ministar za židovska pitanja o krivnji Petljure za pogrome.

Riga, 22. augusta (JTA). Izvjestitelj JTA upitao je W. Latzki Beroldi-a bivšega ministra za židovska pitanja u ukrajinskoj vlasti, koji će u procesu protiv Schwarzbarta biti slušan kao svjedok, za mišljenje o ulozi ubijenoga hetmana Petljure u proljevanju židovske krvi u Ukrajini.

Za mene nema sumnje, rekao je gosp. Latzki Bertoldi, da Petljura nosi velik dio odgovornosti za ono, što se Židovima desilo u Ukrajini u g. 1917. do 1920. To se ne odnosi na pogrome same, nego na stvaranje prilika i atmosfera, što su omogućile pogrome. Ne zove se uzalud epoha anarhizma i banditstva u Ukrajini »Petljurancima«. Petljurino je ime bio standard bestijalnosti ukrajinske vojske i ukrajinskih seljaka. Veliki grozni pokolj Židova u Proskurovu 15. februara 1919. izvelo je vojničko udruženje, koje je nosilo ime hetmana Petljure. Ne zna se ništa, da bi Petljura ikad bio istupio protiv takovih udruženja ili protiv njihovog vodje, hetmana Semenska, koji je u povjesnicu ukrajinskih Židova unio nekoliko najkravljih stranica. Petljura je također odgovoran za formiranje ukrajinske armije na nacionalnoj osnovici i za odstranjivanje nacionalnih manjina iz armije, protiv čega su predstavnici Židova bili svojevremeno protestovali. Petljura je gotovo neprestano bio »ministrom rata« u vlasti ukrajinske republike i nosi svakako odgovornost za pogrome, koje su počinili nekoj dijelovi njegovih armija. Kad su židovski predstavnici upozoravali Petljuru na pogrome, Petljura nije običao da šuti, pa je počesto spominjao kojekakve motive, kojima je kušao da objasni dogadjaje. Jednom je otpravio židovsku delegaciju, koja se tužila na pogrome, s izjavom, da trazi neka ga nitko ne kuša zavaditi »s njegovom armijom«. Drugom je nekom zgodom bio rekao, da židovskim pogromima nije uzrok u antisemitizmu, nego u pohlepi za osvetom, izazvano pobojdama boljševika.

Neoborivo svjedočanstvo protiv Petljure jest stav onih ukrajinskih narodnih vodja, koji su kao na pr. Čikalenko često izražavali svoju bojazan, da će Petljura i njegove bande ugostiti ukrajinsku slobodu u židovskoj krvi.

PROCES PROTIV SCHWARZBARTHA.

Pariški listovijavljaju, da će glavna rasprava u procesu protiv Schwarzbarta biti u novembru ili decembru ove godine.

MADJARSKA VLADA TRAŽI SAVEZNIKE.

»Wiener Morgenzeitung« prenosi vijesti budimpeštanskih listova, da je madjarski poslanik u Varšavi Moldovany zamolio poljsku vlast, da pomaže madjarsku vlast kod rasprave o numerus claususu na narednoj skupštini Saveza Naroda.

ENGLESKI UNIVERZITET KAO PROTUTEŽ HEBREJSKOM

Jerusalem, 22. augusta (JTA). Arapski list »Merael Šerk« javlja, da bi za nekoliko dana imao da se položi kamen temeljac zgradi engleskoga univerziteta u Jerusolimu, koji bi se za dvije godine imao izgraditi na Maslinovom Brdu a u trošak od 50.000 engleskih funti. Naročito se za taj plan interesuju, veli arapski list, američki biskup u Jerusalimu dr. Rennie Mc. Innes i arhidiakon Waddy. Dalje veli list, da je britanski univerzitet zamislen kao protutež hebrejskom univerzitetu i da će mnogo pridonijeti preporodu arapske nardnosti, koji počiva na nacionalnoj neovisnosti u znanosti i literaturi.

PALESTINSKI FELASI SELE U TURSKU.

Medju palestinskim felasima, seljacima, koji su po mnogočemu još u stanju, koje uvelike naliči jadu nekadanjih vlastelinskih kmetova, počeli su neki krugovi s propagandom u iseljivanje u Tursku. Felasima obećavaju propagatori, da će im turska vlast dati besplatno potrebnu zemlju. Dvadeset felaških porodica prodalo je već svoju zemlju u Palestini i otišlo u Tursku.

STRAJK STANOVNICA U BER ŠEBI.

Jerusalem, 22. augusta (JTA). Prije kratkoga vremena saopćila je vlast, da će zbog pomanjkanja sredstava morati prekinuti gradnju željezničke pruge od Rafe u Ber Šebu. Stanovnici u Ber Šebi održali su nato protestnu skupštinu i odlučili, da će u znak protesta protiv toga, što vlast zanemaruje Ber Šebu i okolicu, kroz nekoliko dana napustiti svaki rad.

POPUSTI ZA PUTOVANJE I TRANSPORT ZA VELESAJM U TEL AVIVU.

Jerusalem, 22. augusta. (P. C.) Udrženje za putovanje izložbu i velesajam u Tel Avivu saopćuje, da je po jedno talijansko, rumunjsko i njemačko parobrodarsko društvo saopćilo, da će podijeliti popuste putnicima, koji putuju na velesajam i sniziti tarifu za robu, koja se otprema na izložbu u Tel Aviv. Popusti iznose 25—40% od normalne tarife. Društva, koja daju popuste jesu: »Lloyd Triestino«, »Deutscher Levante- und Orient-Dienst«; »Service Maritime Române«.

U slučaju

potrebe ogledala, brušenog stakla, umjetničkog ustavljanja, mjeđi kao i u mesingastim šipkama i olovu nemojte zaboraviti na adresu:

Makso Roth, Zagreb, Rokova ul. 7

Solidna izrada.

Slušajte RADIJ koncerte na SILVERTOWN aparatu. Upotrebljite samo originalne ENGLESKE TUDOR akumulatore. Radio Silvertown. Sajmište 56. Telefon 23-60.

Židovi u Turskoj

U prvoj sedmici augusta dovršen je proces, koji je trajao duže vremena, a radilo se u njemu o pravima židovske narodne manjine u Turskoj. Tim povodom donosimo sadržaj jednoga članka od dr. S. W. iz »Jüdische Rundschau«.

Židovska organizaciona komisija predložila je angorskoj vladi nacrt za organizaciju turskog židovstva. Vlada je naprsto odbila raspravu o tom pitanju. Ona je bila pripravna da pregovara o nekim tehničkim pitanjima, koja su povezana s organizacijom židovskih stanovnika u Carigradu. Osobit geografski položaj Carigrada, a s njim u vezi rasjednost Židova po različitim dijelovima grada traže naročitu u nekom opsegu decentralizovanu organizaciju. U projektu komisije predviđena je ta decentralizacija, ali je u isti mah predloženo centralno zajedničko zastupstvo carigradskog židovstva. I ove je predloge vlada odbila. Budući da je vlada već prije poručila komisiji, da porezno pravo ne može da dobije nijedna organizacija osim države, zatraženi su prisilni prinosi od Lqs 24. — (toliko visoke smiju da budu članarine po turskom zakonu o društvinama; a za bogatije općinare predviđen je sistem donacija). Vlada je i to odbila. Naprotiv je dopustila, da pojedine općine u Carigradu ubiru porez na meso i da imadu pravo peći macot. Time je omogućen nepravedni porez, koji u prvom redu pogleda siromašne vrste. Ali je još pitanje, hoće li se rasparčane općinice bez državne pomoći i bez saradnje koje centralne institucije uopće moći da okoriste tim pravom.

Vlada ne staje kod živih. Ukinuta su židovska groblja. Uredjuju se centralna gradska groblja s odjelima za pojedine konfesije. Do čega to vodi, pokazuje ova naredba: kod imućnih ljudi dobiva pristojbu grad, Hevra Kadiša ima tek pravo da pokapa siro-mahe na svoj trošak.

Vlada ide za uništenjem čitave autonomije, turskoga židovstva. Ona je rascijepala čak i carigradsko židovstvo u male općinice, ukinula i gradski Bettin, koji je zajedno s baš-hahamom bio religiozno zastupstvo čitave židovske zajednice. Vrhunac je postignut narednjem, da raspravni jezik u općinama smije da bude samo turski. To je dostojan nastavak nedavnog uvodjenju turskoga jezika kao nastavnoga u škole.

Ali sve to nije najgore! Vlada je dokraja izmijenila nacrt organizacione komisije, a onda je zatražila, neka se Židovi svečano odreknu prava narodne manjine, koja im pripadaju po lozanskom ugovoru, i neka vladu smjerno zamoli, da taj promijenjeni nacrt

uzakoni! A sve to zato, da bi vlada mogla doći Grčima i Armencima pa od njih zatražiti, neka i oni poput »lojalnih« Židova napuste prava narodne manjine.

A kako su to Židovi prihvatali? Oficijelni vodje bili su zavedeni obećanjima i umirivanjem, pa ih je udarac zatekao nepripravne. Ali je glavnu izdajničku ulogu odigralo nekoliko poturica, medju njima napose Ferid Asseo Bey, kojima pripada istorijska zasluga za formulaciju vladinih zahtjeva i za sva ta naredjenja, koja čine asimilaciju turskih Židova neizbjegivom. Isti je taj Ferid Asseo Bey sa svojim turkificiranim krugom osnovao udruženje »Judaeo-Turque« sa svrhom, da skupi 150.000 turskih lira (t. j. više od 80.000 dolara) — za tursku zračnu flotu!

U nastavku članka pisac se neda, da će Židovi odbiti zahtjeve vlade, pa da će zajedno s Armencima i Grčima povesti akciju za obranu svojih prava. Članak je pisan već pred duže vremena. Međutro je nacionalna skupština turskih Židova, na kojoj je bilo 70 delegata, izvršila sve zahtjeve vladine. Izabrana je komisija od 5 članova, medju njima i Ferid Asseo, koja će predati vladi rezolucije. U naročitoj rezoluciji izriče se vladu bezuvjetna lojalnost Židova, koji nisu nikad ni pomicali na to, da zatraže prava, što im pripadaju po lozanskom ugovoru, pa ma koju korist mogli od njih da imadu.

*

Dogadjaji u Turskoj pokazuju bjelodano, koliko je potrebno, da Svjetska Sefardska Organizacija konačno započne intenzivnu djelatnost među Židovima na Orientu. Ona si je stavila u zadaću, prosvjetno pridizanje i nacionalno vaspitanje židovskih masa na jednom dijelu Balkana i poglavito na Blizom Istoku. Ali do danas nije u tom pogledu ništa učinjeno. Mi smo jednom zgodom bili istaknuti ispravnost postupanja Svjetske Sefardske Organizacije, koja počinje najprije kod Palestine, kako bi sve njeni dalje djelovanje, naročito nacionalno-kulturno i prosvjetno, bilo — sasvim u duhu cijonizma — upravljeno prema toj zemlji. Ali slučajevi, koji su se desili u Turskoj, upozoravaju, da je potrebno, da se podje dalje, naveliko i snažno, da započne jaka, sistematska agitacija, kako bi se u primitivnim masama uzgojila svijest, te ne smiju da na svojoj grbači trpe tipove poput Asseo Beya i da Židovi danas ni pred kime ne trebaju da svijaju šije. Vodstvo Svjetske Sefardske Organizacije radi na tome, da ojača poziciju Sefarada unutar Cijonističke Organizacije naročito s obzirom na kolonizaciju u Palestinu. Ovo je nastojanje zdravo, važno i dobro, ali držimo da je za općenitu stvar i za samu Sefardsku Organizaciju važnija djelatnost, koja nije direktno povezana s pojedinačnim pitanjima mognutih prilika u Palestinu, nego bi uz veće dimenzije uopće jačala učešće sefardskoga elementa, koji krije u sebi vrijedne snage, i u preporodnom pokretu i u općem radu za Palestinu.

Mirišuća svilena kosa

djeteta, koju tako rado milujemo i ljubimo. Očuvajte Vašem ljubimcu ovu svilenu kosu tako dugo, dok je moguće. Perite ju sa neškodljivim sredstvom.

Bez traga škodljivih ili oštih primjesa čisti Elida-Shampoo pomoću blagog specijalnog sapuna kosu i kožu glave lagano i temeljito. On stvara obilnu, jaku pjenu, koja sa svojih milijun mjeđurića sve nepotrebitno omota.

Elida-Shampoo daje kosi prekrasan, zagasit sjaj, te čuva prekrasne naravne valove.

Upotrebljavat će stoga uvijek od sode prost

ELIDA SHAMPOO

Jugoslav. d. d. Georg Schicht, Osijek. Odio »ELIDA«.

Pošaljite mi besplatno izvorni omot Elida-Shampooa

Ime: _____

Naslov: _____

Molim ovaj odrezak u jedan omot, te ga naznačite kao tiskanicu.

Ali sada imademo staju, svu izgradjenu od kamena; i u toj staji stoje dva reda od 50 krava i 20 teleta. Dnevno odvozimo na autu pola tone mlijeka u Jerusolim. Na određeni dan kiti se vijencem krava, koja je postignula rekord. Ove je godine Hasona kraljica. S kozom smo bili započeli i danas smo doprići do Hasone.

Kvočka iz Moce.

Svaki drug, koji dolazi u staju, sjeća se »predistorične koze. Jednako se i nehotice sjećamo kvočke iz Moce, kad ulazimo u kokošnjak.

Kupili smo koku u nekoga seljaka iz Moce, i platili za nju tri puta više nego što je vrijedila, jer smo bili neiskusni. Nasadismo je na 17 jaja i pokrismo s košarom. Nakon 3 nedjelje začusmo već pijanje prvih pilića. Budući da nijesmo imali pravo mjesto, kuda da ih smjestimo, bili su ovi jadnici izloženi dijelom bijesnilu mačke, a dijelom kamenju onoga maloga Šaulika. Za piliće, koji ostadoše na životu, sagradimo kokošnjak. Danas imademo 500 komada peradi. U Moci ne ćemo nikada više da kupimo kvočku. Pomoću dva inkubatora dobivamo u vrijeme lijeganja oko 1000 pilića.

Kako prija voda?

Mi, ljudi iz Kiryat Anavim, znamo veoma dobro, koliko je dobra voda. Ne mislimo samo na vodu sa izvora, što se vodovodnim cijevima dovodi u kuću. Poznajemo i tek vode, koje nema u dane hamsina. Tko to nije doživio, ne može da pojmi.

Šavuot. U predvečerje duvao vrući istočnjak oduzimajući dah. Drugoga dana još topliji. Naše vrelo usahnulo. Možda zbog slabih oborina u zimi, možda zbog strahovito vrućega ljeta. Najednom ostasmo bez vode. I na Šavuot ne dotjeramo blago da se pojti. Bili smo zbog blagdana ostali dulje u krevetima. Odjednom nas probudi mučanje krava. Ku-

Zapisci jednog naseljenika iz Kiryat Anavim

U prvim danima.

Na cesti što vodi iz Jerusalima u Jafu neprestano brenčaju automobili, i noću i danju. Mi, što pogosmo od gradske buke i vreve, odlučimo da pobegnemo od prašine, što je dižu automobili, i od galame putnika, koji sve od Mikve Jisraela do Jerusalima ne nailaze ni na jednu židovsku koloniju osim našega naselja, pa da se sklonemo u dolinu podno najvišega brda u tom kraju. Izgradismo i cestu, koja je povezala naše naselje ovdje po strani s glavnom cestom Jerusalim—Jafa.

Noću sjedjasmo oko vatre sanjući otvorenih vratu a svaki bi pričao ponešto od svojih snova.

„Oko nas je sve pusto“, reče jedan, „i brda su golia. Je li tako bilo i u staro vrijeme? Jamačno je i ovaj kraj bio gusto napušten i svako parče zemlje bilo je obradljeno. Tisuće seljaka donašaju svoje plodine u Jerusalim, da glavni grad opskrbe živcem. Tri puta u godini, za Pesaha, Šavuota i Sukota, dolazili su ljudi iz svih krajeva zemlje u Jerusalim. Naokolo Jerusalima morale bi se osnovati kolonije s vadićima seljacima, da se opet vrate one prilike od nekoć.“

Drugi reče: „Morali bismo da pošumljimo brda. Nekoć su ova brda bila obraštena gustim šumama. Na obroncima bijahu vinogradi. Kasnije pokrčise šumu i ogoliše pećine. Žarko ljetno sunce i jaka kiša u zimi, koja je otplavila humus sa obronaka, učinile da su brda sasvim opustjela. Pošumljenjem opet zemlja postala plodnom.“

Treći je pričao: „Medju ovim brdima idjahu patri proroci. Odavle se vinula misao o društvenoj pravdi, ravnopravnosti i bratstvu. Ovdje je bila ko-

lijevka judejskih proroka. Mi, što živimo u kvuci, činimo jezgru novoga društva. Možda ćemo biti uzorom za nov način života. Možda smo i zvani, da nastavimo onaj lanac društvenih tvorevina, koji je nadano bio prekinut.“

Nakraju reče netko: „Drugovi! Kasno je već! Sutra treba rano da se ustane. Gospodarstvo, rad, pošumljivanje, novo društvo, ništa se od svega toga ne može učiniti ležanjem i pričanjem oko vatre. Sutra treba da obradimo vinograd.“

Vatra stala da se gasi. Netko zaplesao na pjesmu »El jivne hagalil«. Skupismo se u kolo, pa plesamo do posljednjega sitnoga žara. Naša pjesma ima samo prozaične riječi: »Treba da se radi!«

Koza i staja.

Počesmo s kozom. Na krave nijesmo se usudili ni pomisliti; a i Arapi imadu samo sitno blago. Ali naša je koza dakako morala biti bolja, pa smo zbog toga kupili bajrutsku kozu. Stajala nas je mnogo novi, što je kod nas raslo, nije bilo dobro za nju. I tako mogla da se privikne golim brdima, a ono malo trave što je kod nas raslo nije bila dobra za nju. I tako smo je moralni prodati.

Medjutim je koza bila porodila mlado, tek jedno, ne dvoje ili troje: a bila je čiste rase, ne obična arapska koza!

Koza i mlado nijeno prodasmo nekom Jemenitu u Jerusalimu, a u stvari bili smo zadovoljni, što smo je se riješili. Samo Šaulik, četrigodišnji sin našega instruktora gorko je plakao, kad odvedoše kozu s njenim mlađim.

A onda kupismo kravu. Kupismo je od Arapina i odvukosmo je ravno od pluga. Od toga vremena ne radi više, a dala nam je mnogo mlijeka i porodila čitavu generaciju krava, koje su ponos našega mljevkarskog.

Ferid Asseo i Max Naumann

Maušlstvo na djelu.

Povodom značajnih dogadjaja u Turskoj i Niemačkoj šalje nam naš stalni saradnik b. i ovaj čanak:

Židovski je narod bogat izrodima, izdajicama. To je sudsina svih rasijanih skupina. Svagda se nadje ljudi, kojima ide u račun zatajiti interes mafijine pa se priklopiti sredini. A mi, njarasijani i najrasteniji, morali smo da izrodimo najviše takvih dezterera.

Herzl im je dao časno ime »maušl«. Cijonisti ih smatraju nužnim produkтом galutskoga židovstva. U oslobođenoj domovini na rodjenoj grudi ojačat će kičma. Ali već sam cijonistički pokret znači pizdravljenje bolesne galutske duše. Samosvijest, ponos i poštena pripadnost svome narodu — to su datori cijonizma galutskim Židovima.

Interesantno je promatrati različitu sudbinu takvih izrodničkih tipova. Dok jedne židovska okolina odmah prepoznaće i odbija, drugi joj čak mogu da se nametnu za vodje. Stoji to u jednu ruku do prosvjetečnosti židovske zajednice, a u drugu do odnosa njena spram vlađe.

Max Naumann, nadrinjemac, u posljednje se vrijeme opet obrukao člankom o slučaju Haas, gdje se osvrće i na Dreyfusovu aferu pa veli, da smo »mi stariji doživjeli instinktivno zadovoljstvo zbog krvarenja (Selbstzerfleischung) francuskoga naroda«. A kad je Dreyfus bio oslobođen, bili smo kao ljudi zadovoljni, ali kao Nijemci pomalo razočarani. U magdeburškom slučaju, gdje je nevino osumnjičen Židov Haas, veli, da se istup Židova za Haasa ima smatrati zalaganjem jedne »svojte za svoga suplemenjaka«, a da nije promislila je li on kriv ili nedužan! Ovo nekoliko riječi i bez obzira na sav njegov asimilatorsko-antisemitski rad dovoljno označuje Naumannovo maušlstvo. Napisao ih je u jednom berlinskom antisemit. listu. Kolika li je etičnost te prikrpe! Hoće da bude »päpstlicher als der Papst«, pa odletio u hakenkrajclerske rasiste.

Ali je njemačko židovstvo hvala cijonističkoj odgoji toliko svjesno i puno tolike vitalnosti, da je Naumann sa svojom svojtom naprosti izjurem iz židovskoga društva. On je osudjen na samotni stav jalovoga zlobnika, a osudiše ga ne samo Židovi, nego i prosvjećeniji, objektivni nežidovi.

Ferid Asseo Bey, »priatelj« angorske vlade, izdajica nimalo manji od Naumanna, uspio je da se nametne vodjom turskom židovstvu. Njegovo

je djelo ono sramotno napuštanje židovskih prava, koje je osamljena pojava u našoj najnovijoj povijesti, toliko ispunjenoj borbom za ta prava. Dok se židovstva u Poljskoj i njenim susjednim državama bore za svako parče židovskih pravica, dotele se tursko židovstvo zavedeno tipovima Asseova kova odriče svakoga prava. Gadna sramota!

To se moglo dogoditi zato, što je tursko židovstvo letargično, nevaspitano, a što je iza Ferid Assea turska vlada, koja hoće da poturči židovsku zajednicu. Žalosno je, što prosvjetu unose oni ljudi, koji nemaju ni srca ni smisla za židovstvo, ali to više smisla za ličnu korist. Levantinstvo sitnoga oportunitizma protivno je svakoj gordosti, koju su turski Židovi trebali da pokažu za volju sebe i ostalih Židova.

Ali tješimo se: kolo se pomaknulo. Izvana je bačena, u neprijateljskoj namjeri, buktinja u židovski logor. Danas može da škodi. Židovstvo će da se turkificira. Usپoredo s tim poturčivanjem morat će da ide obrambeni židovski rad, ako ima nešto vitalnosti u neasimilovanoj masi. Ferid Asseo Bey i njegovi prijatelji po svijetu ne smiju da triumfiraju.

Maušl je izrod galutskoga židovstva. Gmizav, podmukao i egoističan. Bez načela, bez čovječje sadržine. I obično hoće da Židovima propovijeda neki nadripatriotizam, da na taj patriotizam stekne patent i postane vodjom. A kad se dublje zaviri, vidi se, što se u tom krije. Ima židovstvo snage, da te maušle preživi. Cijonizam je upravo živ dokaz, kako je židovstvo iz jednoga bezizglednoga perioda jurnulo naprijed snagom dubokog nacionalnog osvježenja i time pokazalo jačinu vitalnosti svoga korijena. Uspravnost i gordost, koju je donio cijonizam, odbacuju s prezicom egoistično maušlsko agiranje i određuje stav ispravnoga patrijotstva, socijalno višega i boljega od svake asimilantske sljeparije.

b. j.

ŠTO VELI LOUIS MARSHALL?

Louis Marshall, predsjednik American Jewish Committee-a, objavio je izjavu, koja se odnosi na minoritetna prava Židova u Turskoj. Osudjuje oštrim riječima namjeru reprezentanata židovskih općina u Turskoj, da se odreknu prava narodne manjine, koja im garantuje mirovni ugovor Turske sa zapadnim veličastima, sklopljen u Lajusannu. Ovakovo bi odreknuće, veli Marshall, bilo sramotno i beskorisno. Odreknu li se turski Židovi uistinu tih prava izvrći će se preziru svih prijatelja istinskega ljudstva i čovječjega doštojanstva.

Izjava je, kako se vidi, objavljena prije nego što se u Americi saznalo, da je konferencija u Carigradu prihvatala deklaraciju, kojom se odriče prava narodne manjine.

harica prošla barakom i sakupila ono malo vode, što se nalazilo u limenim posudama i bocama.

Podjemo do Arapa, da kupimo vode. Juče su još bili ponizni. Danas vidješe da smo u stisci i nevolji, pa potpiriše staru svadbu. Nijesmo li bili Ahmeda kaznili s 50 pijastera jer je svoje stado bio pasao na našem polju? Muhameda smo uhvatili kad je kralj odjeću jednoga djeteta iz kolonije i kaznili ga. Ali je »zabunom« kod košnje bio pokosio i jedan dio našega polja, pa je morao da plati kazan. A naš najteži grijeh bila je sramota, koju smo bili naijeli Fatmi. Fatmi je uspjelo, da sa užeta nestane rublje: a mi smo joj oduzeli rubac s glave i poslali je gologlavu kući.

Arapima bijaše lako, da nam se za sve to osvete. Jedan ih je od nas podsjećao: »Kad smo došliamo, svi ste bili siromašni. Kupovali smo od vas povrće, pa ste zaradili toliko novaca, da svaki od vas sad ima već i kuću. Mislimo smo, da ćemo s vama živjeti u miru.« Arapi se smijali. Konačno se jedan smekšao pa nam ponudio vodu. Ali je cijena bila nedostiziva. Vratismo se neobavljenom poslu, upregosmo jedna kola i jurnusmo prema Moci, da dobavimo vodu.

Uveće vijećasmo veoma ozbiljno, kako da mlječaru i sve prijatelje u njoj prevezemo u Jeruzolim. Jedva što saznadoše Arapi, da ćemo odavle možda da odemo, ponudiše vodu uz mnogo jeftiniju cijenu. Kroz pet mjeseci dovozili su nam Arapi vodu na mulama, prljavu vodu. Ovu vodu nijesmo platili samo novcem nego i životom. Izbila su tri oboljenja od trbušnoga tifusa. Jedan od bolesnika podlegao je bolesti.

Približavao se period kiše. Svi su s mnogo čežnje očekivali prvu kišu, da se konačno riješimo mula sa prljavom vodom. A kiša nije bilo. Odjednom, jedne noći, zaplijušti nešto po limenom krovu naše

barake. Svi potraše napolje, da vide kišu. Bila je tek slaba kiša. Bačve su se doduše napunile, ali je izvor ostao suh. Opet prodje nekoliko dana u čekanju i čežnji. Pogledi upravljeni prema nebu. Svaki dašak sa jugozapada, odakle vjetar donosi kišu, uz budjivao je svačiju dušu.

Prvi zimski oblaci prodjeli nebom i ne donesuše kišu. To nam bijaše opomenom da požurimo gradnju vodovodnog tornja, za koji nam je dao novac Keren Kajemet.

Medjutim je prolazio mjesec za mjesecom. Prošla već i Hanuka, prošao i Hamiša asar bišvat, a zimske kiše još uvijek nema. Raspoloženje postojalo u nas od dana u dan sve to gore. Nakon Purima svršava već period kiše. A onda ćemo se naći pred golemom sušom i žedji. U mislima, šapčući, započele molitve: da se otvore vrela sa nebesa! Naša molitva bje uslišana. Kiša je pala.

Za jedan sat bio je suhi vadi, korito potoka, pun šumne brzice. Pohrlismo do vodovodnoga tornja. Svakoga sata nova poruka: četvrt . . . pola je tornja gotovo puno vode . . . i nakraju je sav bazen bio pun. Odahnusmo. Ljeti ne ćemo više da trpimo zbog nestasice vode. I dok je napolju pljuštala kiša slavili smo u kišnim kabanicama posvećenje tornja. Pitajte ljudi u Kiryat Anavim, što je i kako prija voda.

Jehuda Lewiatow

ZANGWILLOVI »WE MODERNS« U FILMU.

Komemorirajući Zangwillia spomenuli smo, da se posljednje njegovo kazališno djelo, vesela igra »We Moderns«, koja se s mnogo uspeha izvodila na svim većim pozornicama u Engleskoj i Njemačkoj (u njemačkom prijevodu zove se djelo »Unsere Kinder«) snima, u preradbi, za film. Film je pred kratko vrijeme dogotovljen, kao produkcija velikoga američkoga filmskoga preduzeća First National Pictures, a prikazivao se ovih dana u zagrebačkom Balkan kinu.

EDUARD SPRANGER O DUŠEVNIM OSOBINAMA ŽIDOVSKE OMLADINE.

Neutralni Savez Židovskih Omladinskih Udruga u Niemačkoj »Der Jugendbund«, kojega se centralno sastoji u Düsseldorfu, izdaje svoj dobro redigovan časopis. U posljednjem broju, koji smo primili pred nešto dana, nalazi se veoma zanimljivo pismo jednog od mjerodavnijih njemačkih pedagoga i naučenjaka Eduarda Spranger-a. Redakcija časopisa stavila je pred pismo ovu bilješku: »U jednom od svojih novih djela, rekao je Eduard Spranger, da bi trebalo uživati naročite duhovne razlike židovske mladeži. Ponosna ovom napomenom pišala je naša prijateljica Ros Lechner iz Braunschweiga ovom poznatom pedagogu zamolila ga, neka joj razloži svoje mišljenje o ovim naročitim razlikama, jer ju to kao Židovku i omladinu veoma interesuje.«

Prenosimo ovo pismo, jer je veoma interesantno jer mnogočime pokazuje, da u naučenjačkim nežidovskim krugovima vladaju još uviđek po neka mišljenja duševnoj konstrukciji Židova, koja bismo nazvali mlinima.

Pismo glasi:

»Mnoga Vam hvala za Vaše ljubazne riječi. Pokušat ću da Vam odgovorim na pitanje, koliko se to ukratko može. Naročitost u duševnom razvitku mladeži židovskoga podjebla osniva se ponajprije na jednom prirodnom faktoru. Razvitak kroči brže, pubertet se javlja ranije. Seksualnost je općenito jače naglašena nego u nordijskih naroda. Knjigama i udara jače. Ovome pridolaze uticaji okoline. Borbeni stav, kome se židovska manjina nalazi usred društvene okoline koja joj ne želi dobro, traži napinjanje sila u životnoj tragi. Zbog toga toliko obilata intelektualnost, često i do prekomernosti mnogo refleksija, a u službi samoobbrane i probijanja kroz život. U vrijeme, kad se pojedinačno zapravo buduševno, znači pojavljujuće svijesti o naročitom položaju oštrenje općene krize. Kod toga imade dvije forme razvjeta: kadsto radikalni, gotovo profetski idealizam, koji gođu k etičnoj strogosti, čistoći i pravednosti (tipus cijenista), a kadsto razorna sumnja, koja se odvaja od svake tradicije, sve vjere i osjećajne dubine, a zbog toga to je briljirajuće slobodna igra intelekta i bez osnovice karaktera, kojom tek intelekt može da djeluje plodonosno i gradilački.«

Posljedica je razorilačka tendencija, dalekosežna neuravnoteženost na seksualnom, a gdje god i na društvenom i političkom području. Naposljetu poznata je uska povezanost (koja se osniva na prošlosti staroj stotine godina) židovstva s novčarstvom i odatle rezultirajući naročito živ interes židovskih mladića upravo za ovo područje. Dublje nature na to stoje da već zarana uzgoje u sebi protutežu tome. Zbog tog načinimo na jače naginjanje k duševnosti, naročito k zanost i estetici.

Ali se lako može osjetiti, da se ovdje radi o nekoj vrsti samoobbrane, a ne o nečemu, što je slobodno poraslo iz marnosti.

Dopustite mi, da na koncu kažem, da je mladome Židovu u našem svijetu veoma teško, ali da, ako u toj nutarnjoj vanjskoj borbi bude pobednikom, postaje jednom od najvećih i najvrednijih snaga zajedničke kulture.

TOLSTOJEVO PISMO U ŽIDOV. NARODNOJ BIBLIOTEKI U JERUSOLIMU.

Jerusalem, 23. augusta (JTA). Ženeroznim aktom židovskoga filantropa u Americi gosp. Nathana Straussa postavljeno je Židovska Narodna Biblioteka u Jerusolimu vlasnikom jednoga originalnoga pisma Lava Tolstoja caru Nikoliju II. U tom pismu saopćuje Tolstoj caru svoje prijedloge o novome režimu u upravi Rusije, a u vezi s golemom gospodarskom krizom koja je bila posljedica strašne gladi u godinama 1899. i 1900.

VELIKA ŽIDOVSKA UMJETNIČKA IZLOŽBA U VARŠAVI.

Društvo za židovsku umjetnost u Poljskoj priredit će u mjesecu septembru u Varšavi veliku izložbu židovske umjetnosti, koja će podati pregled židovske umjetnosti u Poljskoj i drugim zemljama.

BEČKA GRADSKA OPĆINA POSTAVLJA SPOMENIK ŽIDOVSKOM NAUČENJAKU POPPER LINCEUSU.

Gradska uprava u Beču odlučila je da u Rathausplatz postavi spomenik pokojnemu naučenjaku, Židovu Popper Linceusu. Popper Lynceus bio je za svoga života pristaša cijenjaka. Svoju bogatu knjižnicu ostavio je Jerusolimskoj Štetličnoj Biblioteci.

Podijimo škole i za gluhanjem djeci, natpis je knjigiju je napisao Josip Medved, mnogogodišnji ravnatelj zavoda za odgoj gluhanjem djece u Zagrebu. Josip je Medved poznat kao stručni pisac o obuci gluhanjem djece. Članak je decenije radio kao učitelj na zavodu za gluhanjem. Ovo nije strogo stručno djelo, već je pisano u prvom redu za sve one, kojih ta u svakom pogledu interesantna obuhvaća. Ovdje će naći svaki pedagog, liječnik, svećenik, uopće inteligenat, pa i načitan obrtnik ili seljak zanimljivo.

Knjiga se dobiva uz cijenu od Din. 10, a sa poštarnim Din. 11 kod Društva za pomoć gluhanjem djece. Zagreb Josipovac 30, a može se nabaviti i u svakoj većoj zagrebačkoj knjižari.

Ove godine slavi dvadeset i pet godina svojega izdanja veliki židovski dnevnik u New Yorku »Jewish Morning Journal«. Ovaj je list veoma dobro redigovan i vrlo je popularan među američkim Židovima. Mnogo se zalaže za židovizam.

Odjek doprinošenja naših općina za Keren Kajemet.

»Unser Fond« periodički glasnik Glavnoga Ureda Keren Kajemet Leisraela u Jerusolimu donosi popis svih bogoštovnih općina u Jugoslaviji, koje su u svoj budžet unijele stavku za Keren Kajemet. Nad tu noticu stavljen je naslov: »Jest, židovske se općine mogu predobiti za Keren Kajemet.«

Da, izvještaji, da su mnoge općine postupivši ispravno i dostojno uzele u svoj budžet i doprinos za Židovski Narodni Fond, trebalo bi potaknuti ostale naše bogoštovne općine, koje to još nijesu učinile, jer im je vodstvo ili strašljivo ili tromo, da se priđruže posestrimama, koje drže, da im je dužnost potpomoći oslobođenje zemlje u Palestini.

(Do danas votirale su ove naše općine za KKL: Veliki Bečkerek din. 15.000, Zagreb din. 10.000. Sarajevo, sefardska opć. din. 3000, Beograd, sef. din. 3000, Beograd, ašk. din. 3000, Požega din. 3000, Vukovar din. 3000, Senta din. 2500, Vršac din. 2500, Sarajevo, ašk. din. 2000, Priština din 2000, Varaždin din. 1000, Bjelovar din. 1000, Križevci din. 1000, Split din. 1000, Brod din. 500, Našice din. 600, Čakovec din. 500, Sisak din. 500, Slatina din. 500.)

Predavanje o sefardskom pokretu u Zenici

(Od našega redovitog dopisnika.)

Gosp. Avram Pinto potpredsjednik Jevr. Sefard. Stud. Kluba u Zagrebu, ponudio je našem omladinskom udruženju »Neurim«, da u subotu, dne 14. o. m. uveče održi predavanje o sefardskom pokretu. Kako subotom uveče dolazi u prostorije žid. gradjanskog Nacionalnog Društva, u kojima se sastaje »Neurim«, mnogo naših gradjana, skupio se i te večeri lijepi broj gradjana i omladine. Došla su i šestorica gospode iz Sarajeva, a medju njima g. dr. Vita Kajon i dr. Braco Poljokan. Rekoše da su došli razgledati državnu kaznionu u Zenici, pa da su se odmah odazvali pozivu g. Pinte, da dodiju na njegovo predavanje. Gosp. predsjednik Žid. Nacionalnog Društva Mag. Phar. Oto Weiss saznavši, da će sarajlije vjerojatno govoriti u diskusijiiza predavanja, zamolio ih je preko gosp. Pinte, da ne potaknu diskusiju o Sarajevu.

Gosp. Pinto u kratkom je predavanju govorio o sefardskom pokretu istaknuvši potrebu organizovanja Sefarada na bazi Svjetske Sefardske Organizacije. U nadopunjenu predavanja s mnogo je ubjedljivosti govorio dr. Vita Kajon o istom predmetu prikazujući, kako se Sefardi iz više, posvetnih razloga moraju organizovati, a naročito treba da se organizuju, kako bi došli do dobitne pozicije u Cijonističkoj Organizaciji i u kolonizaciji u Palestini.

Iza njega je govorio g. dr. Braco Poljokan. On je isticao rad sefardskih intelektualaca u Sarajevu, koji vode i tamošnju Mjesnu Cijonističku Organizaciju, koja da radi veoma uspješno. Jednako je govorio da baš ti ljudi lijepo rade za Keren Hajesod, Keren Kajemet i Safa Benur. Gosp. dr. Poljokan držao je potrebnim da najprije govorio o toj aktivnosti za cijonizam, kako se iz njegovih ostalih riječi ne bi moglo shvatiti, da se u Sarajevu nastoji raditi samo za galutske institucije. Jer gosp. je dr. Poljokan jamačno ne iz cijonističkoga uvjerenja, govorio da najprije treba raditi za naše institucije ovde, a onda tek za cijonističke!

Usto je g. dr. Poljokan izložio, da pokret oko »Jevr. Židova« ima svoj pozitivni stav prema državi, prema kojoj treba da smo lojalni (Ne znam, zašto je g. dr. Poljokan držao potrebnim da nam govoriti o toj lojalnosti, jer nam o tome ne treba naročito pripovijediti, budući da i onako imamo svoj pozitivni stav prema državi).

Kad je gosp. Artur Krauss upitao u debati, da sarajlije jasno kažu, što se u Sarajevu radilo za napredak cijonizma, odgovorio mu je g. dr. Vita Kajon na način, koji je odavao, kao da dr. Kajon drži, da je pitanje g. Kraussa postavljeno s nekom tendencijom i da ima među prisutnima nekih, koji ne vjeruju riječima dr. Poljokana o aktivnosti sadašnje MCO za cijonističku stvar.

Pokazalo se očito, da naši ljudi u Zenici nemaju smisla za sarajevske raspre. Ali je sa simpatijom saslušano stvarno razlaganje g. dr. Kajona. Gosp. dr. Poljokanu ne možemo biti zahvalni za njegove riječi, jer ih ne možemo smatrati korisnima za cijonizam.

Iz Beograda

Jevrei i opštinski izbori.

(Od našega dopisnika.)

Na izborima za gradsku opštinu koju su se obavili 15. augusta o. g. istakle su svoje liste ove stranke: zvanična radikalna; demokratska; samostalnih demokrata; socijalistička; nezavisnih radnika, i radikalnih disidenata na čelu sa Milošem Bobićem, bivšim potpredsednikom i vršnjcem dužnosti predsednika beogradskog opštine. Kandidata Jevreja bilo je

na listama: zvaničnih radikala, demokrata i samostalnih demokrata. Kandidati zvaničnih radikala bili su: za kmata g. Šalom Rušo; dosadašnji kmet; za odbornike gg. Šemaja de Mađo i Maksim M. Koen. Demokrati su kandidovali dva odbornika; gg. dr. Bukića Pijade i Avraama Levija, tipografa. Na listi samostalnih demokrata bila su takođe dva odbornička kandidata: gg. Leon B. Josif i Živko Šalom, trgovac. Karakteristično je, da grupa radikalnih disidenata, koja je inače dobila na izborima preko 2500 glasova, nije našla na potporu beogradskih radikala, Jevreja. Otkako je na izborima pobedila demokratska stranka, to je ona dobila dve trećine odborničkih mesta uz predsedništvo i kmetove. Od kandidata Jevreja izabrani su za odbornike: g. Šemaja de Mađo sa listine radikala i g. dr. Bukić Pijade sa listine demokrata.

SA SJEDNICE RADNOGA ODBORA SAVEZA CIJONISTA održane dne 23. o. m.

Pročitano je pismo gospodina Hochsingera, koji sada boravi u Palestini, o Jugoslavenskoj Halučkoj Farmi. Gospodin Spitzer kao predsjedatelj sjednice posvećuje nekoliko riječi činjenici, da je konačno započeo rad oko instaliranja i farme i da je postignuto, za što se se kod nas radilo već nekoliko godina.

Usvojen je prijedlog gosp. Davida Spitzera o ubiranju cijonističkoga poreza. Taj će se prijedlog zajedno s prijedlogom dr. Solomona Alkalaja iz Beograda (o načinu ubiranja Saveznoga doprinosa kod šekelskih akcija) poslati svim članovima Saveznoga Odbora.

Pred Roš Hašana izači će znatno uvećani

Roš Hašana broj „Židova“.

U tom broju bit će kao i svake godine na posebnim stranicama skupljene čestitke poduzeća i privatnika. Cijena je čestitke Din. 100-, a veličina 28 četvornih centimetara.

Narudžbe s priloženim tekstom treba pripisati **odmah**, jer Roš Hašana broj izlazi 6. septembra.

**Uprava „Židova“
Zagreb, Ilica 38. I.**

Upis u Hebrejski Dječji Vrt u Zagrebu.

Rad počinje 1. septembra.

Upisi u Gan Hajeladim bit će u

UTORAK DNE 31. o. m.

od 9½—12 sati pr. podne.

u tajništvu »Makabia«, Palmotićeva ulica 22, dvorište.

Upozoravaju se svi interesenti, da rad u Dječjem vrtu počinje već 1. septembra.

ŽIDOVSKO BEDUINSKO PLEME U CENTRALNOJ ARABIJI.

Jerusalem, 23. augusta (JTA). Sekretar poljanstva vladara Vahabitskoga, Ibn Sauda u Siriji, gosp. Nisim Tager, sin nadrabina u Damasku, održao je ovih dana predavanje u Jerusolimu o jednom židovskom beduinskem plemenu u centralnoj Arabiji.

Gosp. Nisim Tager sastao se za vrijeme svojega nedavnoga boravka u centralnoj Arabiji s vodjama toga plemena. Pleme ima 60.000 duša, od toga je 30 hiljada doraslo do oružja. Izmedju toga plemena i Vahabita postoji ugovor o medjusobnoj ratnoj pomoći. Mnogi članovi toga plemena borili su se na strani Vahabita i izvojstili lijepe pobjede. U centralnoj Arabiji poznato je to pleme pod imenom »Hajbar plemena«. Pleme živi od stočarstva. Neki od prvih do glavnika Vahabitskog sultana Ibn Sauda su »Hajbari«. I rizničar sultanov je Židov a zove se Mordehaj Jofe.

Gosp. Nisim Tager govorio je o porodičnom i religioznom životu Hajbara. Održavaju strogi subotni počinak, slave Jom hakipurim i vrše obred obvezivanja. Pleme ima prastari svitak Tore. Ideal članova plemena je, da dodu u Palestinu, da ondje služe u židovskoj vojski.

GODIŠNJE VIJEĆE AUSTRIJSKIH CIJONISTA.

Cijonistička Organizacija u Austriji sazvala je svoje godišnje vijeće za 30. oktobra.

LUX

Sačuvati će odjeću Vašega
čeda mekom, da mu ne
povrijedi nježne puti. Vu-
nena roba ne će se skupiti
kod pranja.

LEVER BROS. LTD.,
Port Sunlight,
ENGLAND.

Dobiva se u svakoj trgovini i drogeriji.

Zastupstvo i depot: Norbert Weiss i drug
Zagreb, Sajmište br. 51.
Telefon br. 7-33. Brzojav: Norbert is

ŠVEDSKI PRIJESTOLONASLJEDNIK DOLAZI U PALESTINU.

Jerusalem, 23. augusta (JTA). Sa nadležnoga se mesta javlja, da će doskora posjetiti Palestinu švedski prijestolonasljdnik, koji je poznat po svojoj književničkoj ambiciji i kao prijatelj umjetnosti. U Zemlju će doći s jednom grupom švedskih turista i jedno će se vrijeme zadržati u Jerusolimu. Prince namerava, tako se barem javlja, da napiše djelo o Palestini, pa hoće da sada skupi materijal.

UVEĆANJE TRANSJORDANSKIH ČETA ZA ČUVANJE GRANICA.

Jerusalem, 23. augusta, (JTA). Transjordaniske trupe za čuvanje granica bit će uvećane regracijom, koja će se provesti u Transjordaniji.

NOVO VODSTVO MIZRAHIA.

Od 10. do 14. augusta zasjedao je u Anversu svjetski kongres cijonističke ortodoksne frakcije »Mizrahi«. U novo vodstvo frakcije (»Merkaz Olami«) izabrani su Rabi Meir Berlin iz New Yorka, rabi Fishman, Landau i zast. Feldmann. Osim toga izabrano je centralno vijeće, koje broji 40 članova.

Prestala epidemija tifusa.

Početkom ljeta učestali su u nekim kolonijama u Palestini slučajevi oboljenja od tifusa. U Emiku razvila se bila bolest do većih granica. Intenzivnim radom zdravstvenoga odsjeka palestinske Cijonističke Egzekutive i uz pomoć vlade zaustavljeno je daljnje širenje bolesti.

Strajk radnika kod podružnice Singera u Palestini.

Budući da palestinske podružnice poduzeća Burne & Co., koje proizvodi Singerove šivaće strojeve, prieče svojim namještenicima i radnicima, da se organizuju u radničkim organizacijama, stupilo je osoblje podružnice u Jafi, Židovi i Arapi, u štrajk. Ovo je prvi štrajk trgovalačkih namještenika u Palestini.

**RUŽICA GLIED
MARKO ALTARASZ**

zaručeni.

Djakovo

Brod n/S.
mjeseca augusta.

DJACI

srednješkolci ili akademici primaju se na stan. Kupaona u kući.

Upitati: Bakačeva ulica 5, III. kat desno.

ŽIDOVIVI!

Nabavite Vaš pisač i risač priber
kod najjeftinije tvrtke te struke

A. BRUSINA K. D.

(Vlasnici V. i M. Steiner)

ZAGREB, MESNIČKA UL. 4.

Cjenici badava.

Cijenjenim damama na znanje

Na 5. augusta otvoren je jedan prvakanski modni salon haljina za dame, te se preporuča za izradu od najelegantnijeg engleskog kostima do najjednostavnije kućne haljine; izradba solidna i cijene umjerene

Mezanin

Telefon 11-21.

BELETRISTIKA

Azriel, knjigoveža

Iz zbirke »Draga provincija«.
Jidiš napisao Šlomo Gorenlik.
(Svršetak).

Vazdan krstari Azriel vrtovima i poljima. Na svaku se stvar obazire. Njegova je žedj za znanjem bezgranična. I ne može da shvati, zašto svi, što ga okružuju, pa i njegovi dobri prijatelji, ne osjećaju ljetoput svih tih zlatnih dana i božanskih noći ili je barem ne osjećaju toliko koliko bi on htio. Kako li bi inače mogli da budu u sobi, kad vani u polju pjevaju ševe? Kako li bi inače mogli da spavaju, dok su noći toliko pune čara? Njegov sustanar, koji stanuje s njim u jednoj sobi, često ga doziva: »Ama, Azrielu, ta dodjite već jednom, kasno je već.« »Odmah, začas, samo još jedan trenutak!« — odgovara on. Ali trenutak se oduljio. Prošao već i sat, a Azriel se ne miče s mesta.

Cudni ljudi, misli on, zatvaraju vrata i prozore upravo, kad je vrijeme da budeš budan. Ao, moj Bože! Kakvog li nebal Ne, spavajte u božje ime, ja ću da ostanem napolju... Pa ustane i podje stazom k obali, udje u barku, odgurne je od obale i doskora se nadje usred rijeke. I u ovakovo vrijeme oni ondje spavaju... Iz vrta dopire biglisaj slavu... Azriel prestaje da vesla, ispružuje se u čamcu podmetnuvši ruke pod glavu i zagledavši se u vedro nebo. Dugo bi, dugo ovako ležao, a čamac se ljujao sasvim lagano. Naokolo sve tih; kako li je lijepo razmišljati u tišini...

Nikako se ne može da sjeti, koga je to bila zadesila straha, o koju mu je sad zapela misao. Zar njega? Ne, ne. Žalosna je to priča; koju pričaše njemu — o nekom mladiću Židovu, koji je bio osuđen na tri godine službe u kaznenom batajoni. Da, ovome je bilo ondje veoma teško. I jedan drug rekao mu je ondje, onome mladiću: »Ah, brate! Boli me jad tvoj. Propast ćeš ovđe... Ao, ta on bijaše onaj jadnik, koga je ova nevolja bila zadesila... Tjuit, tjuit, tjuc, tjuc, tjuit... pjeva slavu u vrtu. Svijetlo je i tih. Sjene se drveća kupaju u rijeci. Čitav je vrt u rijeci. A zvijezde, posvuda zvijezde, gore i dolje... Ne, ne, strahotne mrke stijene tek su samo san. Ne, ta on to nije mogao da bude, on ne, a ni drugi koji židovski mladić. To bijaše tek san, težak san... Zatvor oči i ču sasvim jasno, gdje netko svira na harfi. Opet ga obuze želja, da čuje pitanje: »Zar ne, Azrielu, osjećaš, da ti je dobro? i da uzmogne odgovoriti: »Oh, vrlo dobro, vrlo dobro. Ne će da se tuži, nego da govorio o svojoj sreći, da, da, to... Sve strašno, što je morao da doživi, nestalo je, nije nikada ni bilo — ni kazneni batajon, ni dugogodišnje glavanje, ni lutanje. Ima samo svjetla, božanska noć, ima sretnih ljudi. U krošnji bigliše slavu, pjeva, jer hoće, jer ga to raduje.

»Az — riel, Az — riel« dopire sa obale glas njegovoga sustanara. »Ah, toliko mi se ne da da idem u sobu« reče Azriel odskočivši iz čamca.

VIII.

Svi su gosti već napustili Mihelovku. Samo je Azriel bio još ovđe. Vido je, gdje drveća mijenjaju boju, kako se lišće bojadiše zlatožuto i crveno i pada o tle, vido je, gdje vene cvijeće. Ugodna ga sjeta obuzela, pa razmišljaše o svim stvarima, kojih se čovjek u jesen laglje sjeća nego ikad — o smrti i uništenju.

Odlučio je, da prezimi u Mihelovki. Jer ovđe je u blizini bilo mnogo vlastelina, pa je bilo dovoljno vjerljivosti, da će imati zarade. A raditi je htio i morao. Bio je odlučio, da skupi nešto novaca, pa da podje u druge krajeve. Neki mu naturni glas nalagaše, da opet putuje. Snašla ga želja da ide u Litvu i Poljsku, da opet čuje, što ondje biva, što ondje zaokuplja židovsku mladež. I bio bi tu zamisao bio izveo, da nije nenađana katastrofa, što se survala na Mihelovku, zahvatila i njega i zauvijek mu uništila sve sanje, izmaštane slike i misli.

Tko da pomisli, da će se u Mihelovki rasplamsati agrarna buna. Seljaci imadjahu više zemlje nego seljaci u drugim selima i bijahu mirni ljudi. I nikakav znak ne odavaše katastrofu, što će doskora da se javi. Zato se i začudiše svi, kad se ono u nedjelju skupila na trgu gomila ljudi, s kojom je raspravlja komesar okružen policajcima na konjima. Ne moguće nikako da shvati, što bi ovo imalo da znači. Azriel stajaše medju mnogima, što se okupljaju podalje i mirno gledaše, što biva. Ponajprije bijaše sasvim tih. Okružni je komesar govorio nešto, nastojao je da uvjeri lude. A onda započne mrmor, što postajaše sve jači. Mnoštvo počne da rogorobi glasnije i da se uzbudi. Odjednom odjeknuše divlji poklici. Trka, gužva. Gole sablje, kletve, plač žena, pucanj. Azriel stajaše kao prikovan, otvoreni ustiju. Netko ga zgrabi za ruku i povikne mu, da ode. Ali se on nije mogao da makne. Kad se otrijezeno, mašao se na praznom trgu. Nekoliko je ljudi ležalo na tlu, u menaravnom položaju. A medju njima i okružni komesar, koga je netko iz gomile, seljak neki, bio ubio dugačkom, oštom kosiljkom.

Kad je gomila opazila, da je komesar mrtav, uplašila se veoma. Gnjev se slegao i svaki uznastojaše, da što brže i neopazice šmugne. Pognutih glava, tmurni, razidoše se seljaci pojedine i u manjim skupinama. Tamna, smrtna tišina zavladala selom kao mra — tišina, kojom se činilo da ječi, jedini strahotni krič: Čekajte, ovo ćete skupo da platite. I seljaci

Preštampavati u cijelosti ili u odlomcima smije se samo uz dopuštenje uredništva „Židova“

»ŽIDOV«

GJURO DETEL, ZAGREB

SLIKAR NAPISA I GRBOVA

Prije Marovska 7.

Sada Marovska 18.

Ulažite

Vaše prištredje kod ovdje Štedionice i zala-
gaonice d. d. u Preradovićevoj ul. 4., jer
Vam tamo Vaš novac najsigurnije užlen i najbolje uka-
mačen. Mnogostruko pokriće u založenim predmetima,
svaka špekulacija isključena.

MIRKO ŽUGEC

Zagreb, Duga ul. 13.

Specijalna trgovina: antiknog pokutstva, zbirka oružja te raznih drugih starinskih predmeta, ujedno specijalna radiona za restauriranje antikviteta.

SALON „EMMA“

češljaonica za dame

Zagreb. Ilica 12.

Ne ćete se ljutiti

ako za RADIO odmah KUPITE NAJBOLJE od onoga što Vam nudi svjetski sajam:

„TELEFUNKEN“
stvorio je temelj Radiu pa postoji već 30 godina**„TELEFUNKEN“**
je nebrojeno puta imitiran, ali nikada dostignut**Radio Standard**
Zagreb, Mesnička ulica br. 13.

PRESELENJA PO GRADU, KAO I IZVAN GRADA

te željeznicom sa Möbelvagonom, dovoz različite robe na i sa kolodvora, obavlja savjesno i uz najjeftinije cijene otpremništvo

Eliš i Lah,

vlasnici velikih zračnih skladišta i industrijskih kolosjeka, Zagreb, Nikolićeva ulica br. 10, telefon 13-36.

Uloške za krevete,
karniše
konjsku strunu

gradl za madrace i rolete,
gobeline,
mokete,
pliševe,

brokate itd. itd.

za pokućstvo, kožu za pokućstvo i

sav tapetarski materijal

kupujete najjeftinije na veliko i malo kod

TRGOVINSKO K. D.

Zagreb, Ilica 45.

Zahtjevajte uzorke!

HRV. INDUSTRIJA STAKLA

G. Karal i drugovi

Telefon 8. ZAGREB Ilica br. 5.

Palača 1. hrv. štedionice

preporuča:

najfinije porculanske pribore Rosenthal i drugo

pribore od belgijskog kristala. Osim toga drži stalno na zalihi veliku količinu običnog porculanskog te staklenog sudja za kuću, hotele, kavane, ljekarne itd.

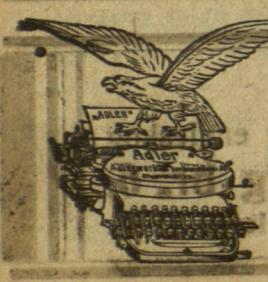
Veliki izbor umjetničkih figura (rokoko) te raznih vaza od bijelog i bojenog kristala.

Velika pobjeda „Adler“ pisaćeg stroja u Berlinu!

Između 1000 pis. strojeva raznih sustava dobio prvu nagradu

„A. D. L E R“ model 7. sa 12.086 udara u 32 minute.

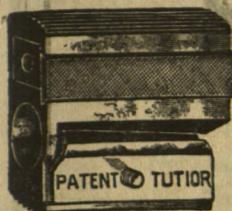
Skladište: Maria Krell, Zagreb, Nikolićeva ulica 12 — Telefon broj 20-18.

predusreće i liječi poglavito okrećenje žila, bolesti želuca i crijeva, bubrega, jetara, žuci i mjehura, slabokrvnosti, bijedici, bezsanici, nervoznost lošu probavu, sladornu bolest i t. d.
Za sušicave je JOGURT vrlo krepka hrana. — Osobito povoljno djeluje JOGURT kao hrana za djecu, jer ju osvježuje, okrepljuje i jača te posjeće njihov razvitak.
Pazite na naš zaštitni znak!
Naš JOGURT dostavljamo u kuću počevši jednom bočicom. — Naručbe: **JAJEKS, Zagreb, Jelačićev trg 28.**
Dvoriste desno, II. kat, telefon 16-05.

TUTIOR jedino uporabljivo ŠILJIO ZA OLOUKE

„Tutior“ ne će nikada odkinuti šiljak
„Tutior“ iznenadit će svakoga sa svojim nevjerojatnom jednostavnosću. Njegova sprava za rezanje može se po volji promjeniti. Tko posjeduje „Tutior“ bit će uvijek veseo kad ga upotrebljava

Komad stoji 15— Dinara
— Tražite sveopće cjenike —
N O V I T A S
Zagreb, Preradovićeva ul. 23
Telefon 26-80.

Optodent pasta za zube

odlično čisti i desinficira zube i usnu šupljinu, spričava stvaranje zubnog kamena i da je ugodan miris dahu iz ustiju. U Vašem je dakle interesu, da svadje tražite izričito OPTODENT pastu za zube. — Naručuje se kod:

„RAVE“ Zagreb
Jelačićev trg br. 2.

Atelier steznika — Zavod za plitiranje i ažuriranje

Ema Buxbaum
Bregovita ulica 1.

preporuča: steznike po mjeri iz najboljeg francuskog materijala. — Veliki izbor gotovih steznika, trbušnih pojasa i prslučića. Čišćenje i moderniziranje uz umjerene cijene. Izvodi endlanje i uendlanje u rublje, zastore i haljine.

Krznarija M. Radočaj

Gundulićeva ulica br. 8.

Preuzima svu krznenu robu na moderniziranje, popravljanje mantela, jackena, boja, muških kaputa itd. Osim toga uvjek na skladištu: svakovrsne tu- i inostrane kože, najfinije vrsti. Preuzima strojne i bojadisanje domaće kože. Preko ljeta preuzimaju se krzna u pohranu.

Bukova drva kao i svih vrsti ugljena, nudimo uz jef-tinu cijenu i solidnu podporu

Leo Kolarčić
trg. drva i ugljena
Zagreb,
Parominska c. 8.
Telefon 24-54.

Stan i opskrbu

kod bolje židovske obitelji nadju dva studenta.
Upitati Palmotićeva ul. 5. I. kat 8.

RESTAURACIJA M. KOHN
ZAGREB, JELAČIĆEV TRG 19. I.

Menu počam od 15 din. (više vrsti jela). Primaju se abonenti u i izvan kuće.

Oglašujte u „Židovu“

HOTEL ROYAL

Vlasnik Milan Čanak
ZAGREB, ILLICA BR. 44-46

Udobne sobe, odlična kuhinja prvorazredna poslužba.

Vlastiti autobus za opremu putnika i prtljage sa stanice i na stanicu.

Željezne krevete

i ostalo željezno rukotvo izrađuje najsolidnije „ZMAJ“ D. D. ZAGREB
Petrinjska ul. 3
Tražite cjenik!

Weck

boce za ukuhavanje voća su najbolje. Dobiju se kod Staklana R. Pasarić
Ilica br. 37. Telefon 16-13.

Spedicija „Tranzit“ ZAGREB

Ilica 45. Tel. 18-03.
Prevozi. — Selidbe pokućvenim kolima. — Carinjenje. Uskladištenje.

IGLA

Zavod za ažur i plissee. Vezenje odjela. Sve vrsti bjelega rukom i na specijalnim strojevima. Vezenje monograma rukom i strojem. Vezenje sa perlama. — Rupice strojne. — Sportski znakovi i zastave. — Gumbi i preri. Preradovićeva 33.

M. Kanovnik

Mehanička radionica
Stanica Standard benzina i Sokony ulja
Zagreb
Poslovnička i skladišta
Pri az 87. Telefon 3-95.

F. Stifter Zagreb

Dalmatinska 7. Telefon 2-90.

Mehanička radionica. Montaža automobilske rasvjete svih sustava. Montaža magneta. Svi popravci automobilske električne. Akumulatori za rasvjetu, pogon za autorasvjetu, za radiotelefoniju, za sve posebne svrhe. Popravci akumulatora. Postaja za punjenje.

STJENICE

radikalno uništi i za potpuni uspjeh
jamči
„WERTHEIM“

Zavod za tamanjenje gamadi
Marovska 16. — Telefon 26-45.
gdje je i prodaja svih vrsti sredstava proti gamadi.

„REKORD“

Marovska 5 ZAGREB Telefon 28-13
Veliko skladište engleskih i čeških muških i ženskih štوفova, svile, platna, zefira, pokrivača sagova kišnih kabanica i ostale manufakt. robe. Vlastita izrada finog muškog rublja po mjeri i na OTPLATU.

MIRKO ŠČETINEC, ZAGREB

Jelačićev trg Duga ulica 2. Telefon 4-23. Specijalitet rezanje bubikopfa. Češljonica za gospodu i gospodje. Prodaja parfumnih i toaletnih predmeta francuskog porijetla i svih vrsti vlijasuljarstva.

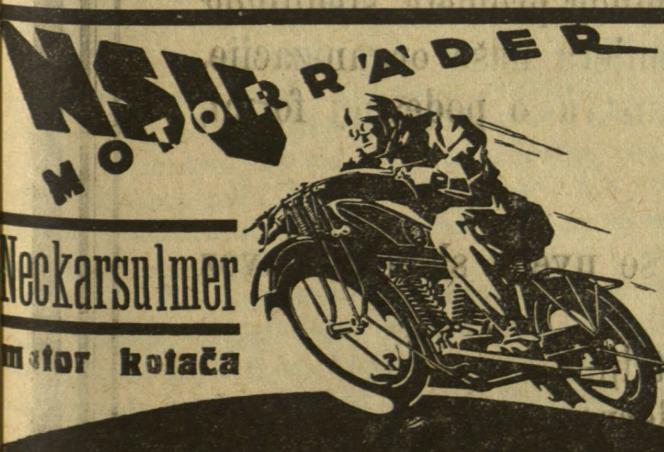
Restauracija „Nova Amerika“

Trenkova ulica br. 3.
Dolje sa cijenama. Od danas unaprijed svižene cijene za sve poštovane goste abonoma po karti Din. 700.— svaki dan tijesto. Obični abonoma samo Din. 550.— svaki dan pečenje i salata ili varivo; dva puta nedjeljno tjesto. Ako želite dobiti solidnu koštu izvole se osvjeđočiti. Preporuča se poznati Jakov Prkić, vlasnik

V. Pandić

gradjevna i umjetna bravarija
Kačićeva 12. ZAGREB Telefon 5-26.

Sigurnosnih brava uvijek na skladištu.

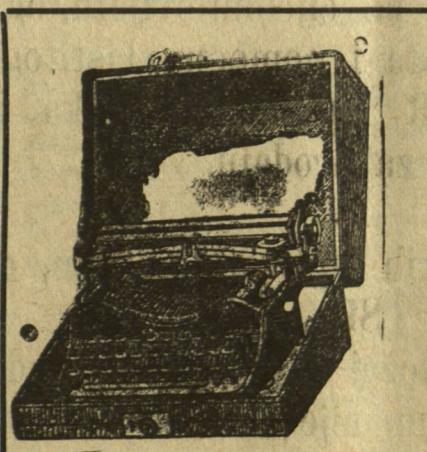
na 2/6, 4/11, 6/14 i 8/16 konjskih snaga imade

Auto-garaža i mehanička radionica

Ivan DIRNBACHER Zagreb

Gudulićeva ulica br. 21. — Telefon broj 26-53

Bogato skladište prvorazrednih dvokolica, te svih djelova za automobile, motorkotače i dvokolice. Vlastita i moderno uređena mehanička radionica. Za solidni posao i umjerene cijene jamčim TRAŽE SE NUSZASTUPNICI ZA SVE POKRAJINE.

pisači stroj

jest najmoderne i jake konstrukcije, vanrednog materijala i vrlo dugotrajan.

ZASTUPSTVO
“The Rex Co.“
ZAGREB, Sajmište 56.

Novo otvorena

ČEŠLJAONICA ZA DAME

PRERADOVIĆEVA UL. 2.

Preporuča se cij. damama za moderno friziranje, štucanje, bubi frizure i t. d.

Solidna podpora.

Novo otvorena

jeftine cijene.

Vjek. Flosberger

M. Rothmüller i H. Grossman
ZAGREB, ILLICA 38

popravljam i novo uredujem uz garanciju
Ludwig Toplak

Zagreb
Telefon br. 4-05. — Frankopanska br. 1 (dvorište)

PAVILICA

INDUSTRIJA KOVANIH LANACA

ZAGREB

GAJEA Ulica 42

Izrađuje lance

za industriju,

poljoprivredu

i momaricu.

„MIRA“

dobiva se u svim delikatesnim radnjama.

Dnevno svježe skladište,

nalazi se Preradovićeva

ul. 20. Telefon 16-97.

L. PIEROTTIA nasljednici
Zagreb, Kukovićeva ul. 23.
NADGROBNI SPOMENICI

Na napad obućara i trgovaca obućom dobili smo od tvornice T. i A. Bata u Zlinu izjavu o razlogu jeftinoće naše marke, Bata d. d.

Uzrok naše proizvodjačke snage!

Napadaji sa strane trgovaca obućom i obućara nisu bez razloga.
Imaju svoj izvor u našoj sposobnosti za konkureniju.
Nabrajamo u slijedećem za uporabu našim konkurentima sredstva,
kojim postizavamo uspjehe.

Služimo pravcem, kojim smo pošli, industriji, radnicima i stanovništvu.
Postižemo pomoću psihotehničkog ispita naših radnika, da svako stoji na pravom mjestu.
Proizvodimo samo malo artikala. U svakoj fabrići samo jednu vrstu cipela, a to opet producirajući u masama.

Postižemo radikalno uredjenom specijalizacijom koncentraciju radnika na jednu kretnju i time najviši radni efekat.

Podižemo radnu snagu naših radnika i namještenika dobrom plaćom prema radnom kapacitetu, te sudjelovanjem na dobitku poduzeća.

Dajemo radnicima udio na dobitku iz njihovih pronalazaka.

Svakome se pruža prilika, da nosi odgovornost i jamči za svoj rad. Dizemo time shvaćanje i osjećaj dužnosti i tako od svakog našeg radnika i namještenika načinimo poduzetnika.

Potpomažemo naobrazbu, zdravlje i šport.

Borimo se protiv alkohola i kartanja.

Imamo saradnika u svim dijelovima svijeta.

Najbolje misli i izume iz cijelog svijeta, saznajemo za kratko vrijeme, u koliko su oni od važnosti za poduzeće.

Surovine nabavljamo iz onih predjela, gdje su najsavršenije i najjeftinije.

Surovine se preradjuju u najsposobnijim i najmodernijim tvornicama - bilo tujim, bilo vlastitim. Racionalno preradjivanje i najneznatnijih otpadaka u korisne materijalije to je problem, koji smo mi riješili.

Postižemo uštedu troškova pomoću trgovine po cijelom svijetu, огромнog prometa, štedljivog gospodarstva, jednostavnog načina života i pomoću vlastitog smjera naše organizacije. Pomoću više nego 200 prodavaonica u ČSR kupimo praktička iskustva o podesnoj formi, izdržljivosti cipele i njene prikladnosti za prodaju.

Prilagodujemo se ukusu svjetskog tržišta.

Idemo pri idućim pregovorima oko trgovачkih ugovora za tim, da se uvede slobodan uvoz i najniže carinske tarife za lifieracije u ČSR.

To su sredstva na kojima se osniva naš položaj o obućarskoj industriji.

Ko njih naziva nepoštenim t. j. nedopuštenim, nije shvatio duh modernog rada.

Nije u interesu industrije, da se podigne brana protiv korisnih proizvoda i to radnicima i stanovništvu.

Slobodna konkurenija neka svakom dade povoda, da svoju snagu razvije što god je više moguće. Samo će se tako omogućiti napredak čovječanstva.